

Matija Ogrin*Risba nekega čakanja*

Tema je pritisnila na srce in zamašila kapilare upanja. Strašno čakanje je zaustavilo minute. Podmornica je oblebdela negibna, le nekaj metrov pod gladino, ujeta v mračne, črne kubike vodnih skladov, nemočna, nepremična. Njeno velikansko telo na vse strani izginja v temo. Niti za ped se ne moremo premakniti, niti za centimeter potoniti ali se dvigniti. Noč, ki je padla na morje, je iz pokvarjenih agregatov podmornice spustila eone teme. Njeni črni hodniki, ki smo se v njih zgubili, in njeni mrtvi merilni instrumenti so nas vklenili v jezike nemega strahu. Bili smo blizu eden drugega, a izgubljeni v neskončni črnini smo nepremično tavalili strašno daleč vsaksebi. Tiho, z neslišno drsečim dihom, krhkim in tankim kot las. V mrzlih sponah podvodnih pritiskov.

Sedel sem kot vsak dan in toliko noči pri glavnem periskopu. Kolikokrat sem od tod s pridržanim dihom gledal morsko površje, obdano z varnim robom horizonta in zaščitniškim lokom neba. Kolikokrat sem zrl skozi to cev v podvodne morske senčine, gledal zaveso sončnih žarkov, ki se lomijo v plasteh morja. Imel sem pogled. Kakšno zavetje! Zdaj sedim v temi, ki pritiska na srce s črnino, ki se v srhljivem polzenju plazi med širjenje in krčenje njegovega utripa. Prav v srce, tja noter, sama tema, in tam prenika v kri. Naenkrat se v naježeni grozi zavem, da se ne morem domisliti nobene podobe morja podnevi, nobene slike tega, kar je okrog mene. Usta imam čisto suha, strahu več ne morem obvladati, imam okus, ki mi drži jezik ukleščen v svincu mutosti, ne morem, ne morem se spomniti, kakšen je prostor okrog mene, vse je tema, globoko v glavo prodira mrak kot mrzel svinčen dež. Ugasli stenj gledanja z grozo opazuje svoj dim, ki se razblinja.

Prihaja konec? Tema, ki me bo razpustila v smrt? Nevidnost, ki razkraja podobe življenja? Ne, ne tukaj, ne v tej temi! Prosim prosim, ne v temi! Tudi če nas izsledijo in pošljejo raketo, tudi če vdere voda in se počasi pogreznemo, samo da mine ta tema, ta noč, ali da vsaj popravijo agregat za razsvetljavo. Vsaj trohico luči v to srce. Ne morem videti rok! Ali postajajo črne? O, groza. Da bi videl vsaj roke! Telo se mrzlo poti kakor v krču, oči gledajo belo in široko; njihov pogled se pretaka iz teme v noč, in tam je morje, morje v temi, vanj se izgublja podmornica kakor paradoks, ki briše

žive meje razuma. Neki trenutek nisem več gotov, ali se mi ni kri spremenila v tinto; v ude mi piše črke umiranja. Strah kroži skozi vretenca hrbtenice, se širi vedno gosteje skozi tunele živcev, vibrira v njih kakor volframova nitka v detonatorju. Živčni končiči nasajajo na svoje konice zadnje ostanke razsodnosti.

Da bi, prosim, videl vsaj roke. Nimam jih več... Ima jih noč.

Z odprtimi usti, v bledi grozi me obhaja zavest, da tkiva razuma vse bolj atrofirajo v temo. Da je konsistentnost mojega bitja na robu tega, da se razblinim v morje ponorelih živčnih konic, da se razidem v iracionalno število z neskončno vrsto decimalk. Nekaj, nekaj storiti... Noč, ki je zavaladala podmornici in pregnala iz nje sleherno mrvico svetlobe, je grozila, da raztoči svet podob, iz katerih smo, v slepo magmo teme. Vedel sem, da bi v tistem trenutku vdrla v podmornico voda ali bi nas zadela raketa. Z mislijo, ki se vsak hip lahko utrne, kakor vrhica zmaja, ki leti zelo visoko in ga veter lahko odtrga od sveta, sem skozi zaodrje obupa tipal k še nekaj uram čakanja. S pogledom, ki ga neznan vetrič prenese čez brezno nemoči, sem zagledal to edino, čudovito možnost. Doseči nekako, da me pustijo skozi temo in latenten kaos hodnikov, ki se lahko vsak hip podre v katastrofo, k strojniškemu častniku, ki vodi popravilo agregatov in ima v roki majhno rešilno svetilko. Od časa do časa jo prižge in posveti; pogledajo, kaj so naredili, potem pa spet tema; v njej mislijo, šepetajo, se zedinijo in spet popravljajo.

Vstanem in tipam k vratom. Kocka usode pada. To, kar govorim, da bi me pustili ven, se mi dozdeva blazno, toda na zunaj je bilo polno smisla, in spustili so me na stopnice, ki se spuščajo proti strojnici. Zmogel sem celo čudenje nad tem nedojemljivim nasprotjem, in zdelo se mi je, da je to že prva stopnica k življenju. Kakor vsaka od teh, ki sem se po njih spuščal v globino mrtvega giganta. Toda nekje v njegovih zamrklih meandrih se skriva tihoten mrč upanja.

Ko pridem na hodnik pred strojnico, se ustavim. Zdaj je treba zdržati, dokler strojniški oficir ne prižge svoje svetilke, in potem... Ampak to, to je potem. Zdaj so moje roke še vedno v temi, in splet vrvic, ki povezuje delce moje zavesti o telesu in podmornici, lahko vsak hip spolzi narazen kakor v fatamorgani.

Izgubljen v neznanski temi sem stal na tesnem hodniku in prisluškoval odmevom upanja. Zdaj sem prvič lahko ugledal vso svojo željo. Zdela se mi je velika kot ptica, ki bi z enim samim zamahom kril preletela poldan in noč. Da bi dočakal jutro, da bi prišla njegova svetloba. Da bi videl, vsaj roke. Predstava, da bi me trenutek smrti zasačil v temi, mi je bila strahotna. Odkar je padla noč, mi ta misel grozi z neobstojem. V hipu, ko bi me odnesla, bi postala prava voda, ki vdere v podmornico in bi v njej utonil.

Naenkrat ob vratih v strojnico poblisne sij plezajoče svetlobe. Zablisne mi v oči, presije v kri, utriplje tam doli, požene me naprej, dih živega se prebudi v telesu, okrog mene zažvrgolijo oblike sveta. Podobe bliskovito postajajo čvrste, se mi povezujejo v zavest, tamle je morje, z mikroorganizmi, ki fosforescirajo v temi, med njimi plavajo ribe s srebrnimi luskami. Skozi hrbtenico drsi v živčno mrežo val čutne tišine. Vsak

korak k tem vratom me je polnejši. To noč so se pusti obrisi podmorniških naprav spremenili v substanco trajanja. Stopil sem med vrata in obstal.

Tanki žarki svetilke so v diamantnih premicah leteli po temni strojnici. Prebodli so me z življenjem vseh podob spomina in sedanjosti, okolice, ki se je že razpustila v dim. Moja zledenela kri je zašumela v cvetje. Zazrl sem se v prostran svet speče, ukleščene podmornice.

Stisnjeni med ogromnimi mrtvimi stroji so štirje popravljali agregat, vtopljeni v bleščečo želatino vidnosti. Oviti kakor v drug svet v to svetlo, čudežno snov gledanja. Počasi premikajo roke z orodji in odvijajo kak vijak. Nihče ne bi pomislil, da na vso moč hitijo. Zdi se malce zasanjani, kakor v upočasnjem baletu. Ali jih je svetloba začarala, vrgla nanje urok? Spreleti me občutek, da gledam ritual svetlobnega kulta v veku atomskih podmornic. Svetlobe je malo, v polmraku smo, a tisti tanki curki, ki se odbijajo po neskončnem konglomeratu naprav, mi presevajo prav med stene srca. Slišno kapljanje te prelepe luči mi boža celice razuma. Z utripom srčnih zaklopk se v kri raztaplja sončni fluid. Teče mi po telesu in v njem obuja praznik življenja. Moje oči so polne svetlobe.

Strojniškemu častniku povem, kar so mi naročili. Sredi stavka naenkrat vse izgine. Ugasnil je svetilko in beseda se mi ustavi. Ne morem govoriti v temo, nekomu, ki ga skoraj ni. Ampak on se ne gane, besede v črnem so mu nemara enako jasne, in govorim naprej. Čakam na odgovor, povsod je molk. So le kovinski zvoki orodja. Trepetal sem, da bi lahko ostal, dokler vnovič ne prižge luči. A pod čelom sem čutil čudovito olajšanje ob zavesti, kako lahka je tema že po nekaj sekundah gledanja v svetlobi. Poslušam, kako popravljajo velikanski agregat. Popolnoma mrtev se zdi. Vendar se v njem latentno prikriva energija. Obhaja me čudenje, kako lahko strojniki v tako gosti, zasičeni temi tipajo za nitjo reda in jo poskušajo vdeti v šivankino uho moznosti. Morda imajo drugačne oči in vidijo nitko smisla tudi v najtrši temi.

Vtem častnik prižge svetilko. Gledajo v agregat. Zdi se, da so vse njihove misli na begu za neko drugo mislijo, ki je ni in brez nje stroja ne morejo priklicati v življenje. Nato delajo naprej; v upočasnenih gibih vrtijo, vijačijo, držijo ravnotežje, prelit s tekočimi kristali žarkov. Njihova svetlikajoča se zamaknjenost v gib, obrate, podajanje orodja me kakor zrcalo obrnejo vase. Spomnim se rok, ki so mi prej skoraj odmrle v temo. Stegnem jih proti svetilki in gledam v dlani. Moji roki. V njiju so razpadli že vsi modeli vztrajanja, vse skulpture zavesti in podobe o svetu. Zdaj sta del nekega krogotoka, ki se mu je v zavojih in prekatih nabrala stopljena luč in teče naprej še, ko se vse razgrajuje v noč. Moji roki. Približam ju k obrazu. Prsti. Po njih tečejo drobne kožne črte, ki delajo prstne odtise. Prej je bilo vse v mraku. Zdaj so te zavite črte kakor izohipse trajanja. Plastnice bivanja, ki vijuga v vse možne, neponovljive smeri in se na kazalcu ovija v kroge, ki se manjšajo v neskončnost.

Spet sem ob svojem periskopu, ki ne vidi ničesar. Svet, ki ga je dokazovala svetilka v strojnici, je izginil. Neštete minute, ki mi ostajajo do jutra, moram napolniti z bivanjem. Neskončna vrsta trenutkov, ko je treba vztrajati. Če bi nehal, bi se

prepolovila in njena razpoka bi me pogoltnila. Tudi zjutraj, ko pride dan, lahko prileti raketa. Malo možnosti je, da nas ne odkrijejo. Ampak to bo jutro. Imel bom vid, in v svetlinah zore se bom pripravil, da stopim onkraj vsega, kar vidim. Zdaj nimam ničesar, razen neskončnega mraka. Naj izginem vanj? Edino, kar imam, je ta kita trenutkov, ki jo moram držati, napeto v nepretrgan zven obstoja. Tema me z vseh strani oblega s pošastnim srhom, ki hoče moj zven zadušiti, na gosto nariva kupe katrana in saj, ki se obešajo na to tanko struno, ampak jaz zategnem še bolj in struna zveni naprej.

Zveni naprej, z mehkobo kolofonije in z vztrajnostjo zelenkastega titana, in neki hip sem začutil, da je globoko v tem jeklenem glasu napočilo jutro.

Iz srca mi drobna ptica olajšanja zoblje zrna svobode.

Noč okrog mene je še dolgo gosta in črna. Ampak nekje v njej je razpoka, čeprav je ne vidim in je ni še nikjer. Trajal sem, in od napora tega bdenja so me meje zavesti in spanja zapustile. Zdrsel sem na široko gladino mirovanja, ki se ves čas zaveda napora, plavanja v vrtincu. A to ni bila mora. Bilo je mirno sedenje v prazni loži, od koder sem jo ves čas opazoval. Gledal sem, kako traja tudi ona. V modrih klicih minevanja sva bila vedno dlje eden od drugega. Čas je tekel med nama kakor globoka, ogromna reka. Bila je že preširoka, da bi lahko videl na ono stran.

Ne vem, kako dolgo sem spal, na da bi sanjal v budnosti. Zdramil me je nejasen občutek, da je okrog mene vse drugače. Odprl sem oči in povsod je bila ista nepremična tema in tišina. Ampak ta tema, ki je prej razjedala vsako podobo in misel, se je zdela, kakor da se je prekrasila v nekaj drugega in da tisto zdaj počasi vzhaja, da globoko v njej vre kakor v sodu ob novem vinu. Nisem razumel te nenadne spremembe. Prisluškoval sem in se poskušal česa spomniti. Potem sem brez jasne misli planil k mojemu periskopu, ga potegnil v višino oči in pogledal.

Nizko nad horizontom je prva zarja bočila svoje prozorno telo v zmagovit sij rojstva.

Modrikast soj nad njo je odrival noč v daljavo prostora. Silen odjek svobode mi udarja v oko. Mir, globok kot ocean, valuje na gladini. Vidim morje, temno se leskeče v prvih odsevih mogočnega jutra. Njegove meje zvenijo v ravnih črtah horizontov. Čez njegove tiho bleščeče valove teče v lahnem diru, kakor v prividu, bel konj svetlobe skozi slavoloke mojih oči.

Dočakal sem. To je torej zdaj. Tisti zdaj, ko je v zvenu bivanja, ki ga je vso noč ohranjala le tanka struna, zazvenelo vse telo, vse bitje. Tema v prostoru okrog mene je zacvetela. Bila je polna pomenov, strah pred njo in pred eksplozijo se je umaknil mirni zbranosti. Trenutek, ko sem zadihal v dan, je tudi tisti, ko se moram do sitega nagledati površine sveta, da se lahko vsak hip spustim pod njo. Moja preteklost je tanka vrvica, ki valovi v vetru, njen tukajšnji konec držim v roki, ta hip, zdaj. Koliko hipov še? Kakšna razdalja je to? Ali jo lahko opišem s tem jutrom, ki sem ga dočakal v šelestu upanja?

Spet gledam skozi cevi in prizme periskopa. Iz negibne, omrtvele podmornice sega s svojo kovinsko roko nad morje, ki ga veter nabira v majhne, živahne gube. Nad vzhodom je nekaj dolgih oblakov, ki žarijo zdaj že rdeče. Prav na vrhu oboda, ki ga še lahko vidim, izginja v svit zadnja zvezda. Nad brezbrežjem je dan razpel krila svetlobe.

Po prebedeni noči, polni rotnja za preživetje, je slika, ki jo v jutranji svetlobi vidim skozi cev, polna preteklosti. V nej so vse podobe, vsi spomini: razburkano morje z vihnimi valovi, drsenje pen v lepem vetrovnem vremenu, spomini na pomole in vkrcavanje, plovbe, plovbe... Dočakal sem uro, ki je v njej spomin vse moje preteklosti. Bodo njene podobe večne? Je to odgovor na vprašanje o hipu in vrvi?

Vtem se podmornica rahlo strese. Predstava o raketi je tako močna, da takoj pomislim na vdor vode. Potem me spreleti, da se je premaknila tekočina v vseh hidravličnih sistemih. Vsaj zdelo se mi je tako. Da je to znan zvok črpalke, ki uravnava pritisk med zunanjim in notranjim delom, prve, ki začne delovati, preden se lahko vklopijo drugi sistemi. Padla so navigacijska povelja.

Vsaj zdelo se mi je tako. Skozi line kabine je prihajala k nam modra podvodna svetloba. Nad morjem je stal dan in se po prstih vzpenjal na zahod.

O tema, o eoni, o jutro in krila!